

Zitierhinweis

Černíková, Sára: review of: Zbyněk Tarant, Československý churban. Mnichovská dohoda a druhá československá republika optikou sionistického jišuvu v Palestině (1938–1939), Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020, in: Český časopis historický, 2021, 1, p. 220–221, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/48a810f1586441629d521027f8cf0ab6>

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a–63a UrhG) zulässig.

je specifický relativně nízkým věkem odbojáře a z toho plynoucích aktivit a náhledů na ně. Zbylé dva příspěvky jsou pak obhajobou a dokladem odbojové činnosti Roberta Parvoniče, vrchního rezidenta státních drah ve výslužbě a Bohuslava Brabce, ředitele Západočeské kaolinové a šamotové akciové společnosti v Horní Bříže. Jejich aktivity jsou překvapující ukázkou neprvoplánových a romantické dobrodružné představě vzdálených poloh odbojové činnosti. Ediční počin Jana Hálka a Borise Moskoviče nelze než doporučit, a to nejen z důvodů, že by editoři publikací vyplňovali bílá místa. Jde o solidně odvedenou edici, bohatě vybavenou věcnými i textovými poznámkami, práci s promyšlenou a rozsáhlou úvodní studií. Kniha má potenciál naplnit autory stanovenou ambici, tj. být podkladem pro další výzkum politiky paměti v meziválečném Československu, resp. formování a proměny paměti prvního odboje.

Vojtěch Kessler

Zbyněk TARANT

Československý churban: Mnichovská dohoda a druhá československá republika optikou sionistického jišuvu v Palestině (1938–1939)

Plzeň, Západočeská univerzita v Plzni
2020, ISBN 978-80-261-0935-8.

Zbyněk Tarant sleduje vnímání mnichovské dohody optikou sionistického tisku v Palestině, které vedlo až k chápání „mnichovské zrahy“ jako součásti kolektivní paměti dnešního židovského státu. Úvod knihy se věnuje aktuálnímu diskurzu, jaký je souvislosti s mnichovskými událostmi a s politikou appeasementu obecně v současnosti nastaven v Izraeli. Autor dokládá

běžnost, se kterou je mnichovská tematika používána. Klade si za cíl tyto skutečnosti osvětlit. Ptá se, jak Židé vnímali nejen mnichovské události, ale i Československo samotné. A zabývá se i otázkou, proč vznikla analogie mezi tehdejšími sionistickým jišuvem a právě Československem.

Tarant chápe svoji knihu jako případovou studii fenoménu konstrukce kolektivní paměti. Opírá se přitom o analýzu několika tištěných médií. Autor chápe i problematiku aspekty takového přístupu. Média nereflexují postoje široké veřejnosti a sama vytváří diskurz, který bude veřejnosti předložen. Hrají ovšem nepochybně zásadní roli v utváření kolektivní paměti, kterou lze jejich zkoumáním zpětně částečně analyzovat. Autor za tímto účelem analyzoval několik tisíc novinových článků v hebrejském, případně anglickém palestinském tisku, v nichž se nachází přes dva tisíce zmínek o Československu.

Kniha ve své vstupní části stručně představuje situaci židovských obyvatel Palestiny na konci 30. let. Podrobněji se pak věnuje profilům pěti analyzovaných periodik, která zde vycházela od září 1938 do března 1939. Prostor je věnován též problematice cenzury, ale i komplikované cestě informace z centrální Evropy do Palestiny. Chybí tu ovšem zásadnější pohled na vztah židovských obyvatel k Československu. Jednotlivé aspekty tohoto dynamického vztahu jsou v knize zmiňovány jen okrajově a bez konkrétnějších souvislostí.

Výzkumným těžištěm knihy je empirická část, rozdělená do kapitol, které sledují, jakým způsobem se v sionistickém tisku proměňovalo informování o překotných událostech v Československu. V rámci těchto kapitol jsou představeny zásadní momenty, které vedly ke vzniku paralel mezi Česko-

slovenskem a budoucím státem Izrael, tak jak je chápali tehdejší židovští novináři. Mezi nimi vyvstává například projev Adolfa Hitlera, reflektující situaci Němců v Československu. Hitler v něm odmítl „nechat vzniknout v srdci Německa druhou Palestinu“. Významný stavební kámen tehdejšího diskurzu byl spatřován v projevu Neville Chamberlaina o sudetské krizi, kterému přišlo „hrůzné budovat zákopy kvůli lidem v daleké zemi“.

Další z řady významnější milníků utváření diskurzu představovala St. James Conference 1939, na níž byla z pohledu Židů zpochybněna Balfourova deklarace. Následné vydání Bílé knihy s dalšími nenaplněnými očekáváními ohledně vzniku židovského státu vedlo k vnímání této situace jako „židovského Mnichova“. V publikaci je mezi významnými momenty vzniku současného diskurzu tematizován též fakt, že se na konci 30. let mezi Židy v Palestině veliké oblibě těšil spisovatel Karel Čapek. Především jeho hra Bílá nemoc rezonovala po celé zemi mezi Židy v desítkách repríz svými odkazy na tehdy aktuální situaci.

Solidarita s Československem a pobouření nad přístupem světových mocností byly tiskem formovány do vlastního specifického postoje k celé situaci. Návodné pro vnímání paralely mezi židovskou Palestinou a situací ve středu Evropy bylo použití biblického slova „churban“, které odkazuje na zničení chrámů a bylo na začátku války používáno židovskými periodiky jako označení pro začínající tragédii židovského obyvatelstva v Evropě. Je zřejmé, že obavy o vlastní budoucnost byly projektovány do obav o zachování samostatnosti Československa. Nečinnost mocností, především Velké Británie, byla chápána jako předzvěst budoucí nečinnosti ve vztahu k ochraně židovského

státu, resp. v prvé řadě k jeho vzniku. Autor konstatuje, že k těmto analogiím výrazně přispěl časový souběh těchto událostí.

V závěru knihy jsou jasné čitelné paralely opět zopakovány, autor tu ovšem také přichází s tezí, že kritika appeasementu a obecně situace v Evropě byla tehdejší cenzurou bez větších problémů akceptována a umožňovala tak současně kritizovat vnitropolitickou situaci. Je tedy otázkou, zda analogie mezi Československem a židovskou Palestinou nebyla pouze vhodně načasovaným průměrem, který by v prostředí bez cenzury nevznikl. Tato otázka ovšem není jasně zodpovězena, a to především kvůli absenci důkladnějšího rozboru vztahu budoucího židovského státu k Československu.

Publikace *Československý churban* přináší zajímavý pohled na vznik a zakončení diskurzu „mnichovské zrahy“ v tehdejší sionistickém jišuvu v Palestině. Opírá se o rozsáhlou a časově náročnou analýzu článků v tehdejších tištěných sionistických médiích a porovnává jejich vyznění s tehdejšími aktuálním vývojem v Evropě. Jak ovšem sám autor deklaruje, jde především o případovou studii k problematice formování kolektivní paměti. Publikace bohužel nenabízí širší pohled na vnímání Československa nebo obecně situace ve střední Evropě. Studii chybí především přesah či srovnání s jinými podobnými formovanými diskurzy a historickými událostmi, které k nim vedly. Přesto mohou být závěry knihy návodem k chápání dnešního přístupu státu Izrael k mezinárodním otázkám a k diplomacii. Studie tak možná může být cennějším příspěvkem k diplomatickým studiím než primárně k těm historickým.

Sára Černíková